

การบริหารสถาบันอุดมศึกษาภายใต้ภาวะวิกฤตเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) *
An Administration of Higher Education Institutions During Corona Virus
Outbreak Situations (COVID-2019)

อมร เอื้อกิจ¹

Amorn Ueakit¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด¹

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus¹

Email : Amorn.mk25@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการบริหารของสถาบันอุดมศึกษาในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้เกี่ยวข้องในระบบ อันได้แก่ สถาบันการศึกษา ผู้เรียน ผู้ปกครอง เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานของผู้บริหารสถาบันการอุดมศึกษาในประเทศไทยเพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาทำให้ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยต่างแสวงหามาตรการรับมือที่ดีที่สุด ก่อนมาพบคำตอบที่ได้รับการยอมรับจากทั่วโลกแล้วว่า มีผลลัพธ์ที่ดีด้วยมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม จนนำไปสู่การปิดเมือง ปิดเศรษฐกิจ และปิดสถาบันการศึกษา ในเวลาต่อมานั้นกลายเป็นสาเหตุให้ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาจำนวนกว่า 2 ล้านคนได้รับผลกระทบ และถูกปิดกั้นกระบวนการเรียนรู้ และผู้เรียนบางส่วนยังประสบปัญหาเรื่องการเข้าถึงเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในโลกการศึกษาแบบปัจจุบันทันด่วน ซึ่งชี้ให้เห็นถึงประเด็นด้านความเหลื่อมล้ำระหว่างบุคคลซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของระบบการศึกษาในประเทศไทยที่มีอยู่แล้ว และอาจรุนแรงสาหัสมากขึ้นเป็นทวีคูณ การมาเยือนของวิกฤตโรคระบาดทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับระบบการอุดมศึกษาหลากหลายด้าน เราจะออกแบบการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร การพัฒนาทักษะและหลักสูตรสำหรับโลกการศึกษารูปแบบใหม่หลังจากนี้ควรมีหน้าตาเป็นอย่างไร เทคโนโลยีจะเข้ามา มีบทบาทด้านการเรียนรู้หรือทำให้ความเหลื่อมล้ำแย่กว่าเดิม หรือมีความเป็นไปได้ที่เราสามารถเปลี่ยนวิกฤตครั้งนี้ให้กลายเป็นโอกาสในด้านการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาครั้งใหญ่ได้ คำถามเหล่านี้เป็นบทบาทและหน้าที่โดยตรงที่ผู้บริหารสถาบันการอุดมศึกษาจะต้องเป็นผู้กำหนดทิศทางและแสวงหาคำตอบให้ได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ : การบริหาร; สถาบันอุดมศึกษา; ไวรัสโคโรนา (โควิด-19)

* Received November 19, 2020; Revised December 24, 2020; Accepted December 24, 2020

ABSTRACT

This article aims to study administration of higher education institutions during the corona virus outbreak (COVID-2019) that took place in Thailand. As well as the impact on the system involved, including educational institutions, learners, and parents, to point out the importance of changing the working method of the administrators of higher education institutions in Thailand for being a guideline for solving problems that arise in the present. From the situation of the corona virus (COVID-2019) epidemic causing the world including Thailand seeking the best countermeasures before we found a solution that was accepted around the world for good results with social distancing measures leading to the closure of cities, economic closures and the closure of educational institutions. In the following years, more than 2 million students at the tertiary level were affected. It was also disrupted the learning process. Some learners are still struggling with the accessibility of technology that plays a role in the educational world now. This pointed to the issue of interpersonal inequality, which is an important problem of the existing education system in Thailand, may be doubly more serious. The epidemic crisis raises questions about the higher education system, for example, whether we will design learning in the COVID-19 era. How effective, skills development and curriculum for the new educational world should look like. Technology will play a role in learning or exacerbate inequality, although it is possible that we can turn this crisis into an opportunity for a major transformation of the education system. These questions are direct roles and responsibilities that higher education institution administrators have to seek for appropriate answers.

Keywords : Administration; Higher Education Institutions, Corona Virus (COVID-19)

1. บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) หรือ โควิด-19 ระบาดมาตั้งแต่ปลายปี พ.ศ.2562 และเมื่อวันที่ 11 มี.ค. 2563 องค์การอนามัยโลกก็ประกาศให้เชื้อไวรัสโคโรนาเป็นโรคระบาดใหญ่ทั่วโลก (Pandemic) จนปัจจุบันมีจำนวนสะสมของผู้ป่วย 18,443,484 ราย และเสียชีวิตแล้ว 697,189 ราย (Worldometer, 2020) ถึงแม้ว่าสถานการณ์ภายในประเทศไทยจะมีแนวโน้มที่ดีขึ้น แต่ด้วยสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยล้วนต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอกประเทศ ทั้งการท่องเที่ยว การนำเข้า ส่งออกอยู่ตลอด ทำให้ประเทศไทยยังคงมีความเสี่ยงที่จะเกิดการแพร่ระบาดได้ขึ้นทุกเมื่อ ดังนั้นเราทุกคนจำเป็นที่จะต้องตระหนักถึงผลกระทบที่จะขยายวงกว้างไปอย่างต่อเนื่องของไวรัสนี้ไปอีกอย่างน้อย 1-2 ปี (วิโรจน์ ฌ ระนอง, 2563)

วิธีการรับมือกับการระบาดได้ดีที่สุด คือ Social Distancing หรือการเพิ่มระยะห่างระหว่างกัน ในสังคม เพื่อป้องกันการระบาดจากคนสู่คน ซึ่งมาตรการ Social Distancing นี้ได้กลับกลายเป็นการสร้างผลกระทบอย่างมหาศาลกับทุกวงการทุกภาคส่วน (กันต์ เอี่ยมอินทรา, 2563) นับตั้งแต่ภาคธุรกิจ สังคม วิถีชีวิตของคนในทุกภูมิภาค และที่น่าเป็นห่วงที่สุดคือในภาคของการศึกษาในส่วนของภาครัฐนั้นได้มีการสร้างมาตรการต่างๆ ขึ้นมา เพื่อให้สถาบันการศึกษาได้นำไปปรับใช้ อย่างหลากหลาย อาทิ การสลับวันเรียน การลดจำนวนผู้เรียนในแต่ละห้องลง การรักษาความสะอาดและสุขอนามัยอย่างเคร่งครัด การสวมหน้ากาก ซึ่งถือว่ามาตรการเหล่านี้ สามารถรับมือกับวิกฤติที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดีในระดับหนึ่ง แต่ในระดับอุดมศึกษานั้นยังเป็นเรื่องที่ต้องขบคิดกันอยู่มากมาย และรัฐบาลมีแนวโน้มที่จะให้การบริหารการจัดการในระดับอุดมศึกษาภายใต้สภาวะวิกฤตินี้อย่างเสรีเพราะรูปแบบการเรียนสอนที่จำแนกสาขาวิชาชีพ การทดลอง การลงมือปฏิบัติจริง มีความเข้มข้นสูง โดยเฉพาะการปฏิบัติงานแบบรวมกลุ่ม การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จะเกิดประสิทธิภาพต่อผู้เรียน เมื่อผู้สอนคำนึงถึงเป้าหมายแห่งการเรียนการสอน วิธีการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลที่มีความหมายต่อผู้เรียน โดยให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาที่ได้กำหนดไว้มากกว่าการกรอกข้อมูลลงในแบบฟอร์มเอกสารทางวิชาการที่กำหนดให้ หรือจัดทำประมวลการสอนและแผนการสอนให้ดูดี แต่ควรทุ่มเทพัฒนาไปที่ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้จริง (นิธิ เหมมันต์ และ อภินันท์ สิริรัตนจิตต์, 2558)

การศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้น ถือเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุดหน้ายิ่งขึ้นไป พันธกิจหลักที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยในฐานะที่เป็นขุมปัญญาของสังคมที่เป็นพันธกิจที่ยอมรับในระดับสากลมี 4 ประการ คือ 1)การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ เพื่อพัฒนากำลังคนในระดับสูงให้กับ สังคม ประเทศชาติ 2)การวิจัย เพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ 3)การบริการทางวิชาการแก่สังคม เพื่อสร้างสรรค์จรโลงให้สังคม

เจริญก้าวหน้าและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม โดยใช้วิชาการชั้นสูงเป็นพื้นฐาน 4) การทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม เพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์แห่งชาติไทย (เรณูมาศ มาอุ่น, 2559) ในการดำเนินพันธกิจ หลักของมหาวิทยาลัยดังกล่าวข้างต้นผู้ที่มีความสำคัญที่สุดที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายของพันธกิจได้ก็คือ “ผู้บริหาร” ที่จะต้องควบคุมดูแลกำกับพันธกิจทั้ง 4 ด้านควบคู่กันไปในส่วนที่เหมาะสมและมี ประสิทธิภาพ ภายใต้วิกฤติการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่

สถาบันการอุดมศึกษาหลายแห่งจึงมีการนำระบบการเรียนการสอนออนไลน์เข้ามาปรับใช้อย่าง แพร่หลายเพื่อดำเนินการเรียนการสอนต่อไปภายใต้วิกฤติโรคระบาดนี้ ทั้งการสอนสดที่ผู้เรียนสามารถมี ปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนได้ทันที คือเห็นหน้าเห็นตาโต้ตอบสอบถามคุยกันได้ และการสอนแบบวิดีโอที่ผู้สอน สามารถบันทึกล่วงหน้าโดยผู้เรียนสามารถมาติดตามภายหลังสำหรับผู้เรียนที่มีข้อจำกัดเรื่องการเรียน การสอนออนไลน์แบบสดอย่างไรก็ตามการเปลี่ยนผ่านให้ผู้เรียนมาเรียนออนไลน์ไม่ใช่เรื่องง่ายในประเทศไทย เพราะเรายังมีผู้เรียนจำนวนมากที่ยังเข้าไม่ถึงคอมพิวเตอร์ ในที่นี้หมายรวมถึง คอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะ และพกพา และแท็บเล็ต และอินเทอร์เน็ตสำหรับใช้เรียนออนไลน์ที่บ้าน ซึ่งมักจะมาจากครอบครัวที่มี รายได้น้อย และเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการเปลี่ยนการเรียนในห้องเรียนมาเป็นแบบ ออนไลน์ ในขณะที่จะเป็นกลุ่มที่น่าจะได้รับประโยชน์มากที่สุดจากการพัฒนาทุนมนุษย์ (เสาวรัจ รัตนคำฟู, 2563) อีกทั้งการออกแบบบทเรียนที่เหมาะสมกับการฝึกทักษะในวิชาการแต่ละสาขาจึงเป็นเรื่องที่จะต้อง นำมาคิดวิเคราะห์จำแนกอย่างละเอียดถี่ถ้วนยังคงเป็นปัญหาที่ทำนายสำหรับผู้บริหารการศึกษาที่จะต้อง บูรณาการเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาปรับใช้

ด้านกิจกรรมส่งเสริมทักษะและความรู้ อาทิ การฝึกงานหรือโครงการนักศึกษาแลกเปลี่ยน ซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเลื่อนการเดินทาง การควบคุมการปิดเมืองต่างๆ ซึ่งเป็นทางเลือกที่ จำเป็นภายใต้ความไม่แน่นอนของสถานการณ์ การออกแบบบทเรียนที่คำนึงถึงปัจจัยดังกล่าว จึงถูกนำมา ปรับใช้อย่างแพร่หลาย นับแต่การเรียนรู้จากปัญหาเป็นฐานแก่ผู้เรียน (Problem Base Learning) การจำลองสถานการณ์ (Simulation Technique) เป็นต้น และที่สำคัญที่สุดคือระบบการประเมินผลการ เรียนรู้ ที่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น การลดสัดส่วนของคะแนนจากงานกลุ่มที่มีและ ความจำเป็นจะต้องทำงานร่วมกันหรือทำร่วมกันได้ เปลี่ยนเป็นการร่วมมือกันผ่านทางออนไลน์ด้วย เครื่องมือที่ทันสมัยต่าง ๆ และเมื่อระบบการศึกษาแบบออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญมากขึ้น ซึ่งการ สอบประเมินผลการเรียนก็จะเปลี่ยนไป โดยเก็บคะแนนประเมินผลเป็น 3 ระยะ คือก่อนเรียนอ่าน บทเรียนล่วงหน้าและเขียนบทสรุป (Assignment) ระหว่างเรียนประเมินจากการให้ความร่วมมือในการ ถาม-ตอบคำถาม (Class participation) และหลังเรียนให้ส่งรายงานสิ่งที่ได้เรียนรู้ (Reflection) ทั้งหมด นี้จะเป็นคะแนนส่วนใหญ่ อาจคิดเป็นคะแนนร้อยละ 70-80 ส่วนสอบออนไลน์จะเป็นส่วนน้อย คิดเป็น

ร้อยละ 20-30 เท่านั้น ซึ่งตรงข้ามกับการเก็บคะแนนในอดีตก่อนเกิดสถานการณ์โรคโควิด-19 (ชัยเลิศพิชิตพรชัย, 2563)

กระบวนการของการเรียนการสอนที่จะต้องปรับเปลี่ยนไปเพื่อรับมือกับวิกฤติการณ์ลักษณะดังกล่าว จึงเป็นความท้าทายผู้บริหารการศึกษา ที่จะต้องมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำการแก้ไขปัญหา เริ่มตั้งแต่การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การเป็นผู้นำทางความคิด ผู้กำหนดทิศทาง ภายใต้กรอบที่มีขอบเขตอันจำกัดต่างๆ นับตั้งแต่ งบประมาณ เวลา บุคลากร สถานที่หรือสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อบรรลุพันธกิจของสถาบันการอุดมศึกษาและความเป็นเลิศทางวิชาการของแต่ละสถาบัน

2. การนำเทคโนโลยี 5.0 มาประยุกต์ใช้ในการศึกษา

นักวิชาการได้อธิบายถึงยุคสมัยของการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาในยุค 4.0 คือการสร้างนวัตกรรม แต่การศึกษาที่จะก้าวสู่ยุค 5.0 คือ การใช้นวัตกรรม เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาที่จะทำให้มนุษย์มีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังนั้น การจัดการศึกษาในอนาคต เครื่องมือคือผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่จะต้องดำเนินการใน 5 ประเด็นสำคัญ ดังนี้ 1)สร้างความยั่งยืนในทุกระดับ 2)ยกระดับคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น มีความรับผิดชอบ ให้ความร่วมมือ 3)กำหนดสาระ คิดให้ใหญ่ขึ้น 4)เป็นพลังผลักดันเพื่อส่งเสริมให้การศึกษาของชาติสนใจวิถีชีวิตที่ดีงาม 5)พัฒนาและสร้างกิจกรรมเพื่อเป็นคานงัดให้การศึกษาของชาติดำเนินไปในแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน และยกระดับคุณภาพชีวิตสู่ยุค 5.0 (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2562) จากทัศนะดังกล่าว ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างความพร้อมเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลง และเพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์ดังกล่าว ซึ่งมีผู้รู้ได้จำแนกประเภทของเทคโนโลยีที่กำลังพูดถึงกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบันนี้ ได้แก่

1. BIG DATA การเรียนการสอนในอนาคต ต้องอาศัยข้อมูลขนาดใหญ่ ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา หน่วยงาน โรงเรียน สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องวิเคราะห์สังเคราะห์นำข้อมูลใช้ในการเรียนการสอนโดยอาศัย BIG DATA เป็นฐาน นำข้อมูลที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดการศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการบริหารจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. IOT : Internet of Think อินเทอร์เน็ตสำหรับทุกสิ่งทุกอย่าง อินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลมีความสำคัญในโลกปัจจุบัน และอนาคต การเรียนการสอน การศึกษาต้องพึ่งพาอาศัยอินเทอร์เน็ต เป็นสิ่งช่วยเสริมสนับสนุนการเรียน การศึกษาให้เป็นประโยชน์ คุณภาพและประสิทธิภาพ คุ่มค่า ดังนั้นในการเรียนการสอนต้องนำเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ทุกคนเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ทุกที่ทุกเวลา ดังนั้น การเรียนการสอน ผู้เกี่ยวข้องต้องประยุกต์ใช้อินเทอร์เน็ต สำหรับการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน การจัดการศึกษาให้ทันต่อปัจจุบันและอนาคต

3. Distance Learning โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องทำระบบการศึกษาแบบการเรียนการสอนทางไกลมาใช้เพิ่มเติม ส่งเสริมสนับสนุนสิ่งที่ขาดในสิ่งที่ไม่มี สามารถจัดการบริหารการเรียนการสอนได้ เพื่อให้เกิดความเท่าเทียม ลดความเหลื่อมล้ำ และอยู่ในลักษณะที่อยู่ไกล ไม่สามารถมาเรียนได้ การเรียนการสอนทางไกลเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ทุกคน

4. Hardware, Software and Methodology การเรียนการสอนยุคใหม่ต้องเปลี่ยนไปด้วยการนำวิธีการใหม่ มาใช้ในการเรียนการสอน โดยรูปแบบของโสตทัศนูปกรณ์ ในรูปแบบของอุปกรณ์วัสดุอิเล็กทรอนิกส์ เช่น Smartphone Mobile learning Application Learning เพื่อสนับสนุนเสริมทักษะ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การค้นคว้า ข้อมูลการเรียนการสอน แบบเรียลไทม์หรือออนไลน์ ได้ทุกที่ ทุกเวลา ทุกคนพร้อมๆ กัน และการเรียนการพัฒนาแบบ VR : Virsual Reality ในรูปแบบการจำลองสภาพแวดล้อมในลักษณะเสมือนจริง และทำให้ผู้เรียนมีทักษะดิจิทัลซึ่งการจัดการศึกษายุคใหม่ที่จะต้องมีทักษะดิจิทัล

5. AI : Artificial Intelligence การเรียนการสอนการศึกษาในอนาคต จะเข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอน โดยการจัดการเรียนการสอน การศึกษาแบบอัตโนมัติ เช่น การปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน ผ่านระบบ AI หรือ Robot ผู้เรียน ผู้สอน สถาบันสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ของแต่ละคน ตามความรู้ ความสามารถ ความแตกต่างระหว่างบุคคล ครู อาจารย์จะมีบทบาทเป็นผู้สอนมาเป็นผู้แนะนำ อำนวยความสะดวก ชี้แนะ และจะมีบทบาทในการศึกษาข้อมูลวิจัย โดยอาศัยข้อมูล AI มาเพิ่มเติมในส่วนขาด และส่งเสริมเพิ่มเติมความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ และสามารถเชื่อมโยงทรัพยากรที่จำเป็นในการเรียนการสอน การศึกษา ได้อย่างคุ้มค่า (สุพจน์ อิงอาจ, 2563)

3. การเรียนรู้จากปัญหาเป็นฐานแก่ผู้เรียน (Problem Base Learning)

การปรับใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่ถูกจำกัดด้วยเวลา สถานที่ ตัวบุคคล เป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งหากมองย้อนไปเราจะพบว่า โครงสร้างหลักสูตรหลายวิชาที่ผู้เรียนได้เรียนไปหลายอย่าง แต่กลับไม่ถูกนำมาใช้งานได้ในชีวิตจริง การสร้างหลักสูตรให้พุ่งตรงไปยังการสร้างสมรรถนะของผู้เรียน เพื่อที่เขาจะสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และไม่ตระหนกในการพร้อมเผชิญหน้ากับปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต (วิเชียร ไชยบัง, 2563) ในช่วงเวลาที่ผ่านมาทฤษฎีการเรียนรู้เกิดขึ้นหลายทฤษฎี ทฤษฎีที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน คือ ทฤษฎีการเรียนรู้ (Constructivist Learning Theory) ซึ่งเชื่อว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้สร้างความรู้ที่เป็นของตนเองขึ้นมาจากความรู้ที่มีอยู่เดิม หรือจากความรู้ที่ได้รับเข้ามาใหม่ แนวคิดนี้เป็นแนวคิดหลักของการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักเป็นการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้เกิดขึ้นจากการเสาะแสวงหาความรู้เพื่อมาใช้แก้ปัญหาที่

ได้รับมอบหมายอย่างมีกระบวนการและขั้นตอนทางวิทยาศาสตร์ทำให้ได้มาซึ่งความรู้ที่ทันต่อเหตุการณ์และเป็นความรู้ที่ผู้เรียนนำไปใช้ได้จริงพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหาาร่วมกัน

วิธีการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ผู้สอนมีหน้าที่ออกแบบกิจกรรมในรูปแบบของการกำหนดโจทย์หรือปัญหา (Problem) รวมทั้งผู้สอนมีหน้าที่จัดการเตรียมแหล่งเรียนรู้ต่างๆ (Learning Resource) เน้นการเรียนการสอนเป็นแบบกลุ่ม ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก มีดังนี้ 1)ขั้นกำหนดปัญหา 2)ขั้นรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล แนวคิดในการที่จะแก้ปัญหาหรือสาเหตุที่เป็นไปได้ของปัญหา 3)ขั้นเลือกแนวทางสำหรับแก้ปัญหาและการเรียนรู้ 4)ขั้นกำหนดประเด็นค้นหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อแก้ปัญหา 5)ขั้นกำหนดแผนหรือวิธีการที่จะได้มาซึ่งข้อมูลในการแก้ปัญหานั้น ระบุแหล่งข้อมูลที่เป็นไปได้ และ 6)ขั้นสรุปผล/การนำเสนอผลงาน

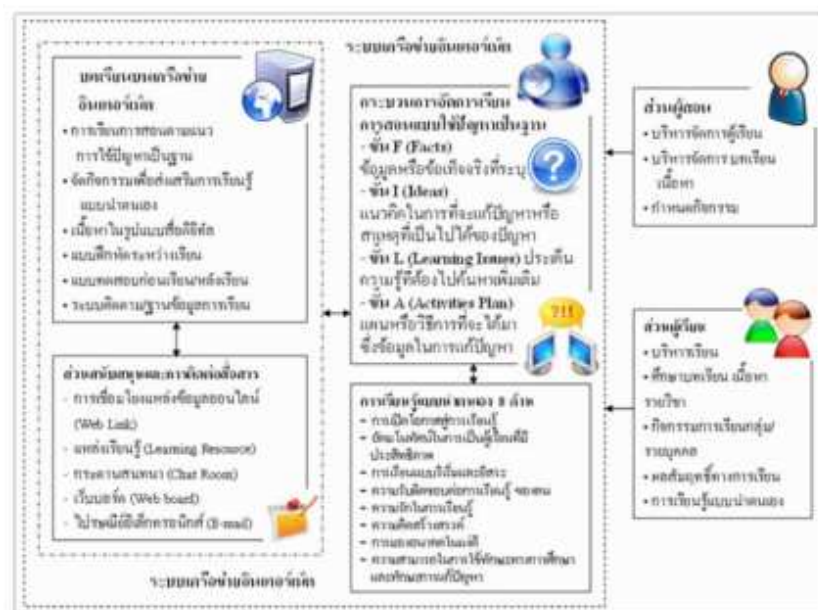
PBL Classroom	PBL online instruction
<p>problem-based learning activities</p> <p>F (Facts)</p> <ul style="list-style-type: none"> -Self-Concept as an Effective Learner -Positive Orientation to the Future <p>I (Ideas)</p> <ul style="list-style-type: none"> -Independence in Learning -Creativity <p>L (Learning Issues)</p> <ul style="list-style-type: none"> -Informed Acceptance of Responsibility for One's Own Learning -Openness to Learning Opportunities -Love to learn <p>A (Activities Plan)</p> <ul style="list-style-type: none"> -Informed Acceptance of Responsibility for One's Own Learning (SDL4) -Ability to Use Basic Study Skill and Problem-Solving Skills (SDL8) <p style="text-align: right; color: red; font-weight: bold;">F2F</p>	<p>problem-based learning activities</p> <p>F (Facts)</p> <ul style="list-style-type: none"> -Self-Concept as an Effective Learner -Positive Orientation to the Future <p>I (Ideas)</p> <ul style="list-style-type: none"> -Independence in Learning -Creativity <p>L (Learning Issues)</p> <ul style="list-style-type: none"> -Informed Acceptance of Responsibility for One's Own Learning -Openness to Learning Opportunities (SDL1) -Love to learn (DSL5) <p>A (Activities Plan)</p> <ul style="list-style-type: none"> -Informed Acceptance of Responsibility for One's Own Learning (SDL4) -Ability to Use Basic Study Skill and Problem-Solving Skills (SDL8)

ภาพที่ 1 การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก

(ที่มา : <https://sites.google.com/site/elearning257/kar-sxn-doy-chi-payha-pen-hlak-problem-based-learning>)

การประยุกต์ใช้วิธีการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักในการเรียนการสอนแบบแบบอีเลิร์นนิ่ง (E-Learning) 1)เน้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหา 2)เป็นหลักโดยมีการกำหนดปัญหา ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่ระบุมีการเชื่อมโยงความรู้ ประสบการณ์เดิม แนวคิดในการที่จะแก้ปัญหาหรือสาเหตุที่เป็นไปได้ของปัญหา 2) ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสค้นหาความรู้ใน

เรื่องที่เป็นปัญหาที่สนใจจากการค้นพบตนเองและเรียนรู้แบบนำตนเองด้วยการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียน โดยครูเป็นผู้ชี้แนะแนวทางช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดได้ปฏิบัติในแต่ละขั้นตอน 3) ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพปัญหาที่พบผ่านการวิเคราะห์ การทำงานร่วมกันภายใต้กระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่ม โดยการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตแลกเปลี่ยนความรู้ แสดงความคิดเห็น ผ่านช่องทางการสื่อสารบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รวมถึงการสืบค้นข้อมูลและการเชื่อมโยงข้อมูลไปสู่แหล่งการเรียนรู้อื่นๆ

ภาพที่ 2 การสอนโดยการใช้ปัญหาเป็นหลักในการสอนแบบอีเลิร์นนิง (E-Learning)

(ที่มา : <https://sites.google.com/site/elearning257/kar-sxn-doy-chi-payha-pen-hlak-problem-based-learning>)

ผลที่ได้รับจากการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก 1) ผู้เรียนมีทักษะในการสื่อสารและทักษะการทำงานร่วมกัน 2) ทักษะการแก้ปัญหา 3) เกิดคุณลักษณะการเรียนรู้แบบนำตนเอง กิจกรรมการสอนขั้นตอนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ประกอบด้วย 1) จัดกระบวนการกลุ่ม 2) ขยายรายละเอียดของปัญหา 3) สร้างและขยายแนวคิด 4) กำหนดหัวข้อในการเรียนรู้ 5) เรียนรู้ด้วยตนเอง 6) สังเคราะห์และนำไปใช้ 7) สะท้อนและตอบกลับ กิจกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน/ผู้เรียน ผู้เรียน/ผู้สอน ผู้สอน/บทเรียน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือการอภิปรายผ่าน Web board, Chat room, Web blog, Video Conference การเสนอแนะการใช้เครื่องมืออินเทอร์เน็ต(Internet tools) ที่เหมาะสมในการสอนแบบปัญหาเป็นหลัก เครื่องมือทางอินเทอร์เน็ตที่ใช้ร่วมกับการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

ประกอบด้วย เว็บไซต์แหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อต่างๆ (Web link) กระดานสนทนา(Web board), ห้องสนทนา(Chat room), เว็บบล็อก(Web blog), การพูดคุยประชุมผ่านจอภาพ(Video Conference) การส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) (ภัทรานิษฐ์ สุคนธนิษฐ, ออนไลน์)

4. การจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง

การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ในระดับอุดมศึกษานั้นเป็นส่วนที่มีความสำคัญที่สุดในกระบวนการเรียนรู้ในศาสตร์แต่ละสาขา ซึ่งมีลักษณะเฉพาะทางแตกต่างกันออกไป และเมื่ออยู่ในสภาวะวิกฤติในปัจจุบัน จึงเป็นอุปสรรคปัญหาสำคัญอย่างยิ่งกับการจัดการกระบวนการเรียนการสอนผู้บริหารสถานศึกษาความจำเป็นที่จะนำจุดเด่นของทฤษฎีการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองมาปรับใช้กับบทเรียนเดิมอย่างเหมาะสมและอยู่ในรูปแบบของการเรียนการสอนออนไลน์ ซึ่งจากคุณสมบัติที่ว่า “เป็นการสอนที่มุ่งช่วยผู้เรียนให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นจริงที่สถานการณ์นั้นจำลองขึ้นมา ดังนั้นการอภิปรายจึงควรมุ่งประเด็นไปที่การเรียนรู้ความเป็นจริงว่า ในความเป็นจริง สถานการณ์ในเรื่องนั้นๆ เป็นอย่างไร และอะไรเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสถานการณ์นั้นๆ ซึ่งผู้เรียนควรจะได้เรียนรู้จากการเล่นของตนในสถานการณ์นั้น”(Benjapa Potikanit, 2561)

ความหมายสถานการณ์จำลอง คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนลงไปเล่นในสถานการณ์ที่มีบทบาท ข้อมูล และกติกากการเล่นที่สะท้อนความเป็นจริง และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆที่อยู่ในสถานการณ์นั้น โดยใช้ข้อมูลที่มีสภาพคล้ายกับข้อมูลในความเป็นจริง ในการตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ซึ่งการตัดสินใจนั้นจะส่งผลถึงผู้เล่นในลักษณะเดียวกันกับที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง

วัตถุประสงค์ วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริง เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ หรือเรื่องที่มีตัวแปรจำนวนมากที่มีความสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน

องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1)มีสถานการณ์ ข้อมูล บทบาทและกติกา ที่สะท้อนความเป็นจริง 2)ผู้เล่นในสถานการณ์มีปฏิสัมพันธ์กันหรือมีปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆในสถานการณ์นั้น 3)ผู้เล่นหรือผู้สวมบทบาทมีการใช้ข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจ 4)การตัดสินใจส่งผลต่อผู้เล่นในลักษณะเดียวกันกับที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง 5)มีการอภิปรายเกี่ยวกับสถานการณ์ ข้อมูล และกติกาของสถานการณ์วิธีการเล่น พฤติกรรมการเล่นและผลการเล่น เพื่อการเรียนรู้

ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1)ผู้สอนเตรียมสถานการณ์จำลอง 2)ผู้สอนนำเสนอสถานการณ์จำลอง บทบาท ข้อมูล และกติกากการเล่น 3)ผู้เรียนเลือกบทบาทที่จะเล่น หรือผู้สอนกำหนดบทบาทให้ผู้เรียน 4) ผู้เรียนเล่นตามกติกาที่กำหนด 5)ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับสถานการณ์ ข้อมูล และกติกาของสถานการณ์ วิธีการเล่นพฤติกรรมการเล่น และผลการเล่น

ประเภทของ Simulation ได้แก่ 1)แบบจำลองทางกายภาพ(Physical or Iconic Models) คือ แบบจำลองที่มีลักษณะเหมือนระบบงานจริง 2)แบบจำลองอนาล็อก(Analog Models) คือ แบบจำลองที่มีพฤติกรรมเหมือนระบบงานจริง 3)เกมการบริหาร(Management Games)คือ แบบจำลองการตัดสินใจ (Decision Models) ในงานกิจการต่างๆ เช่น การลงทุน, สงคราม 4)แบบจำลองทางคอมพิวเตอร์ (Computer Simulation Models) คือ แบบจำลองที่อยู่ในรูปแบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และ 5) แบบจำลองทางคณิตศาสตร์(Mathematical Models) คือ แบบจำลองที่ใช้ฟังก์ชันและสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์แทนองค์ประกอบในระบบจริง

ในปัจจุบันการจำลองสถานการณ์เป็นที่นิยมอย่างมาก เนื่องจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้การจำลองสถานการณ์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับการอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมในโรงงาน การขนส่ง การกระจายสินค้าหรือแม้กระทั่งการบริการทางธุรกิจต่างๆ เช่น ธนาคาร โรงพยาบาล เป็นต้น

5. สรุป

ภายใต้สภาวะปัญหาการระบาดโควิด-19 ในปัจจุบันที่มีผู้รู้หลายท่านได้คำนวณทิศทางหรือแนวโน้มว่าปัญหาเหล่านี้จะยืดเยื้อไปอีก 1- 2 ปี ปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อสังคมในภาคส่วนต่างๆ และที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ คือผลกระทบต่อระบบการศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคน พัฒนาชาติ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบของกระบวนการสอนเพื่อให้สอดคล้องและรับมือกับการแก้ปัญหาในสภาวะดังกล่าว โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้นเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันชาติให้ก้าวไปข้างหน้า การจัดการกระบวนการเรียนการสอนหรือการบริหารจัดการคนจำนวนมากนั้น เป็นเรื่องที่ต้องคิดอย่างละเอียดรอบคอบและรวดเร็ว ผู้บริหารสถาบันการอุดมศึกษา จำเป็นจะต้องค้นหาเทคนิควิธีการใหม่ๆ เพื่อจะนำมาแก้ปัญหาหรือแบ่งเบาปัญหาให้ทุเลาลง รวมถึงการอำนวยความสะดวกทั้งฝ่ายวิชาการและฝ่ายสนับสนุนวิชาการ การนำเทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบัน และทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและเกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่ได้จากการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ไปพัฒนากระบวนการศึกษา รวมถึงสังคม และประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป

6. บรรณานุกรม

กันต์ เอี่ยมอินทรา. (2563). การท่องเที่ยวหลังโควิด-19. สืบค้นเมื่อ 24 สิงหาคม 2563.

จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/650331>

- _____ (2563). **ผลกระทบจากโควิด-19 ต่อภาคการศึกษา**. สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2563. จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/649783>
- ชัยเลิศ พิเชิตพรชัย. (2563). **ชีวิตหลัง 'โควิด' สอง 3 กลุ่ม นิว นอร์มอล เมื่อเชื้อไวรัสเปลี่ยนโลก**. สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2563. จาก <https://news.trueid.net/detail/MKgBO8b5vm8D>
- นธิ เหมมันต์ และ อภินันท์ สิริรัตนจิตต์. (2558). **การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในระดับอุดมศึกษาที่สัมพันธ์กับTQF**. สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2563. จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9580000022950>
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2562). **พลิกฟื้นการจัดการศึกษาของชุมชน สร้างการศึกษาไทยยุค 5.0 อย่างยั่งยืน**. สืบค้นเมื่อ 7 กันยายน 2563. จาก <https://infocenter.nationalhealth.or.th/node/27693>
- ภัทรานิษฐ์ สุคนธกนิษฐ. (ออนไลน์). **การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem-Based Learning)**. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2563. จาก <https://sites.google.com/site/elearning257/profile>
- เรณูมาศ มาอ่อน.(2559). **การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้**. 9(2). 169-176.
- วิเชียร ไชยบัง. (2563). **Public Forum โรคใหม่' สร้าง 'โลกแห่งการเรียนรู้ใหม่': อนาคตการศึกษาไทยยุคหลัง COVID-19**. สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2563. จาก <https://www.the101.world/future-of-thai-education-after-covid19/>
- วิโรจน์ ณ ระนอง.(2563). **แลไปข้างหน้า: ชีวิต (ใหม่?) ของคนไทยหลัง 30 เมษายน 63**. สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2563. จาก <https://tdri.or.th/2020/04/new-normal-life-after-lift-lock-down/>
- สุพจน์ อิงอาจ. (2563). **การศึกษา 5.0 ภาพอนาคตของประเทศไทย**. สืบค้นเมื่อ 8 กันยายน 2563. จาก https://www.matichon.co.th/education/news_2162785
- เสาวรัจ รัตนคำฟู.(2563). **วิกฤตโควิด-19 รัฐต้องเร่งลดช่องว่างดิจิทัล เพื่อความเท่าเทียมในห้องเรียนออนไลน์**. สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2563. จาก <https://tdri.or.th/2020/04/digital-divide-online-education-inequalities/>
- Benjapa Potikanit.(2561). **การจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง(Simulation)**. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2563. จาก <https://prezi.com/p/eanstpgjtku/simulation/>
- Covid – 19 Coronavirus pandemic. (2563). Searched on August 04, 2020. From <https://www.worldometers.info/coronavirus/>
- Worldometer. (2020). **COVID-19 CORONAVIRUS PANDEMIC**. Searched on August 04, 2020. From <https://www.worldometers.info/coronavirus/>